

Sygn. akt II KS 23/22

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 26 stycznia 2023 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Dariusz Kala (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Paweł Kołodziejcki

SSN Marek Motuk

Protokolant Emilia Bieńczak

w sprawie **P. M.** oskarżonego o czyn z art. 55 ust. 1 i 3 ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii i in., **K. W.** oskarżonego o czyn z art. 59 ust. 1 ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii i in., **S. W.** oskarżonego o czyn z art. 56 ust. 3 ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii i in.,
po rozpoznaniu w Izbie Karnej na posiedzeniu w dniu 26 stycznia 2023 r.,
skargi obrońcy P. M. od wyroku Sądu Apelacyjnego w Warszawie
z dnia 5 kwietnia 2022 r., sygn. akt II AKa 257/20,
uchylającego wyrok Sądu Okręgowego Warszawa-Praga w Warszawie
z dnia 3 czerwca 2020 r., sygn. akt V K 30/18
i przekazującego sprawę do ponownego rozpoznania

uchyla zaskarżony wyrok w punkcie I (przy czym w zakresie rozstrzygnięć dotyczących K. W. oraz S. W. na podstawie art. 435 k.p.k. w zw. z art. 539f k.p.k.) i w tej części przekazuje sprawę Sądowi Apelacyjnemu w Warszawie do ponownego rozpoznania.

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 3 czerwca 2020 r., sygn. akt V K 30/18, Sąd Okręgowy Warszawa – Praga w Warszawie:

1. P. M. uznał za winnego popełnienia czynu zarzucanego mu w pkt. V i za czyn ten z mocy art. 252 k.k. w zb. z art. 13 § 1 k.k. w zw. z art. 282 k.k. w zb. z art. 280 § 1 k.k. w zw. z art. 11 § 2 k.k. skazał go, a na podstawie art. 280 § 1 k.k. w zw. z art. 11 § 3 k.k. w zw. z art. 4 § 2 k.k. wymierzył mu karę 3 /trzech/ lat i 6 /sześciu/ miesięcy pozbawienia wolności;
2. na podstawie art. 63 § 1 k.k. na poczet orzeczonej kary pozbawienia wolności zaliczył P. M. okres rzeczywistego pozbawienia wolności w sprawie od dnia 26 września 2017 r. od godz. 12.00 do dnia 03 lipca 2018 r. do godz. 16:40;
3. P. M. uniewinnił od popełnienia czynów zarzucanych mu w pkt. od I do IV i od pkt. VI do pkt. X;
4. K. W. uniewinnił od popełnienia czynów zarzucanych mu od pkt. XI do pkt. XIII;
5. S. W. uniewinnił od popełnienia czynów zarzucanych mu od pkt. XIV do pkt. XVII.

Wyrok zawiera również rozstrzygnięcia w przedmiocie kosztów procesu.

Powyższy wyrok został zaskarżony przez obrońcę oskarżonego P. M., który zaskarżył go co do punktu 1, podnosząc zarzuty obrazy prawa procesowego, mające wpływ na treść orzeczenia oraz błędu w ustaleniach faktycznych, mające wpływ na treść orzeczenia, a z ostrożności procesowej także rażącej niewspółmierności kary. W konkluzji skarżący domagał się uniewinnienia oskarżonego od zarzucanego mu czynu, ewentualnie zmiany zaskarżonego wyroku poprzez wyeliminowanie z opisu czynu sformułowania, że oskarżony działał w celu zmuszenia pokrzywdzonego do przekazania pieniędzy w kwocie ok. 40 000 złotych w zamian za jego uwolnienie i zabierając w celu przywłaszczenia samochód

pokrzywdzonego marki A. wartości ok. 30 000 zł i wymierzenia oskarżonemu kary pozbawienia wolności w granicy dolnego ustawowego zagrożenia lub z nadzwyczajnym złagodzeniem.

Prokurator zaskarżył wyrok na niekorzyść:

a/. P. M. - w zakresie dotyczącym orzeczenia o winie w odniesieniu do czynów opisanych jako I - IV oraz VI - X aktu oskarżenia,

b/. K. W. - w zakresie dotyczącym orzeczenia o winie w odniesieniu do czynów opisanych jako XI - XIII aktu oskarżenia,

c/. S. W. - w zakresie dotyczącym orzeczenia o winie w odniesieniu do czynów opisanych jako XIV - XVII aktu oskarżenia,

i powołując się na treść przepisu art. 427 § 1 i 2 k.p.k., 437 § 1 i 2 k.p.k. oraz art. 438 pkt 2 k.p.k. wyrokowi temu zarzucił „obrazę przepisów postępowania, która mogła mieć wpływ na treść orzeczenia tj. art. 2 § 1 pkt 1 i § 2 k.p.k., art. 9 k.p.k., art. 167 k.p.k. oraz art. 366 § 1 k.p.k., polegającą na nieprzeprowadzeniu z urzędu dowodów z zeznań świadka J. K. w oparciu o zeznania złożone przed Sądem Rejonowym dla Warszawy Pragi - Północ w Warszawie IV Wydział Karny sygn. IV K 203/19 w dniu 7 stycznia 2020r. w toku postępowania przeciwko T. G. oskarżonemu o czyny tożsame z zarzucenymi w niniejszej sprawie P. M. , jako IV i V aktu oskarżenia, odstąpieniu od czynności przesłuchania matki pokrzywdzonego czynem opisanym, jako IV aktu oskarżenia B. S., która była świadkiem przestępstwa oraz od przeprowadzenia dowodu z prawomocnego wyroku Sądu Okręgowego Warszawa - Praga w Warszawie V Wydział Karny z dnia 14 stycznia 2020r. wydanego wobec J. K., skazującego go za dokonanie przestępstw tożsamyh z zarzucenymi oskarżonemu w niniejszej sprawie, a tym samym zaniechaniu przez przewodniczącego kierującego rozprawą obowiązku baczenia, aby zostały wyjaśnione wszystkie istotne okoliczności sprawy, co skutkowało przedwczesnym uznaniem przez Sąd, że dowód z zeznań świadka J. K., który na rozprawie w dniu 22 maja 2018 r. odmówił złożenia zeznań powołując się na uprawnienie z art. 182 § 3 k.p.k. nie jest wystarczający do uznania winy oskarżonych w zakresie czynów zarzucanych im, jako I - IV oraz VI - XVII aktu

oskarżenia, albowiem Sąd nie miał możliwości weryfikowania zeznań świadka poprzez jego bezpośrednie przesłuchanie na rozprawie, gdy w rzeczywistości przeprowadzenie dowodu z zeznań świadka J. K. złożonych przed Sądem Rejonowym dla Warszawy Pragi - Północ w Warszawie IV Wydział Kamy sygn. IV K 203/19 w dniu 7 stycznia 2020 r. w toku postępowania przeciwko T. G. oraz zeznań matki B. S. pokrzywdzonego czynem IV aktu oskarżenia miało istotne znaczenie dla rozstrzygnięcia w zakresie tego czynu zarzucanego P. M., a zaniechanie przeprowadzenia dowodu z prawomocnego wyroku Sądu Okręgowego Warszawa - Praga w Warszawie V Wydział Karny z dnia 14 stycznia 2020r. wydanego wobec J. K., skazującego go za dokonanie przestępstw tożsamyh z zarzucenymi oskarżonemu w niniejszej sprawie, uniemożliwiło ponowne przesłuchania J. K. - w tym przypadku bez prawa do odmowy złożenia zeznań w sprawie - i tym samym uzupełnienia materiału dowodowego stanowiącego podstawę rozstrzygnięcia w sprawie”.

Podnosząc powyższe zarzuty, skarżący wniósł o uchylenie wyroku w zakresie czynów zarzucenych oskarżonym P. M. opisanych jako I - IV oraz VI - X aktu oskarżenia, K. W. opisanych jako XI - XIII aktu oskarżenia oraz S. W. opisanych jako XIV - XVII aktu oskarżenia i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Okręgowemu Warszawa - Praga w Warszawie.

Wyrokiem z dnia 5 kwietnia 2022 r., sygn. akt II AKa 257/20, Sąd Apelacyjny w Warszawie:

I. uchylił zaskarżony wyrok w stosunku do:

- oskarżonych K. W. oraz S. W. w całości;
- oskarżonego P. M. w zakresie czynów opisanych w pkt. od I do IV wyroku i od VI do X wyroku (odpowiednio pkt. I - IV i VI - X aktu oskarżenia)

i sprawę w tym zakresie przekazał do ponownego rozpoznania Sądowi Okręgowemu Warszawa-Praga w Warszawie;

1. w pozostałym zaskarżonym zakresie wyrok utrzymał w mocy.

Wyrok zawiera również rozstrzygnięcie w przedmiocie kosztów procesu.

Skargę na kasatoryjny wyrok sądu odwoławczego wywiodła obrońca oskarżonego P. M., która zaskarżyła wyrok „w całości co do rozstrzygnięć uchylających zaskarżony wyrok i przekazujący sprawę do ponownego rozpoznania”, zarzucając mu „naruszenie art. 437 par. 2 k.p.k. w zw. z art. 454 par. 1 k.p.k., art. 4 k.p.k., poprzez ich niewłaściwe zastosowanie i uchylenie wyroku sądu I instancji i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania z uwagi na konieczność przeprowadzenia na nowo oceny zebranych dowodów w części zaskarżonej apelacją prokuratora (art.438 pkt 2 k.p.k.) oraz z uwagi na treść art. 454 par. 1 k.p.k., pomimo tego, iż taka podstawa uchylenia orzeczenia w tej sprawie nie wystąpiła”.

Podnosząc powyższe zarzuty, skarżąca wniosła o uchylenie zaskarżonego wyroku Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 5 kwietnia 2022 r. i przekazanie sprawy temu sądowi do ponownego rozpoznania.

W odpowiedzi na skargę prokurator wniósł o jej oddalenie.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Skarga zasługuje na uwzględnienie.

Zgodnie z art. 437 § 2 k.p.k. *uchylenie orzeczenia i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania może nastąpić wyłącznie w wypadkach wskazanych w art. 439 § 1, art. 454 lub jeżeli jest konieczne przeprowadzenie na nowo przewodu w całości*. W przedmiotowej sprawie, jak wynika z uzasadnienia zaskarżonego wyroku, potrzebę wydania orzeczenia o charakterze kasatoryjnym organ odwoławczy wiązał z koniecznością przeprowadzenia przewodu sądowego na nowo w całości oraz zakazem wynikającym z reguły *ne peius* (art. 454 § 1 k.p.k.). Co do tej ostatniej przesłanki nie był zresztą konsekwentny. O ile bowiem wspomniał o niej na s. 8 uzasadnienia (w części zawierającej uwagi przedstawiające „stanowisko sądu odwoławczego wobec zgłoszonych zarzutów i wniosków”), o tyle nie odwołał się do niej w części piątej uzasadnienia („rozstrzygnięcie sądu odwoławczego” - zob. s. 18 – 19 uzasadnienia wyroku tego sądu).

Pisemne motywy zaskarżonego wyroku wskazują przy tym, że swoje przekonanie, iż w przedmiotowej sprawie konieczne jest przeprowadzenie przewodu sądowego na nowo w całości, Sąd Apelacyjny oparł na stwierdzeniu

trzech wadliwości. Organ odwoławczy uznał bowiem, że na skutek braku zapoznania się z wyrokiem Sadu Okręgowego w Warszawie z dnia 14 stycznia 2020 r., w sprawie o sygn. akt V KK 129/18, sąd pierwszej instancji nie dostrzegł, że J. K. utracił uprawnienie do odmowy składania zeznań, przez co zaniechał ponownego przesłuchania tego świadka na rozprawie. Uchybieniem organu *meriti* miało być również niezwrócenie się do Sądu Rejonowego dla Warszawy Pragi – Północ w Warszawie o nadesłanie protokołu rozprawy w sprawie IV K 203/19, na której przesłuchano J. K., przez co zaniechano ustalenia, jaką postawę procesową, w zakresie skorzystania z prawa do odmowy zeznań, przyjął ww. świadek, co uniemożliwiło pełną i swobodną ocenę wiarygodności depozycji procesowych tego świadka. Ponadto, w ocenie sądu odwoławczego, Sąd Okręgowy błędnie zaniechał przesłuchania matki pokrzywdzonego B. S., co do przebiegu czynu z punktu IV, stwierdzając, iż „skoro J. S. była obecna w domu i to w sąsiednim pomieszczeniu, to rezygnacja z tego dowodu jest uchybieniem mogącym mieć wpływ na treść rozstrzygnięcia”.

Rzecz jednak w tym, że organ *ad quem* nie wykazał, że wystąpienie tych braków, które bez trudu mogły być usunięte w postępowaniu apelacyjnym (co przyznał sam sąd odwoławczy – s. 5 uzasadnienia wyroku tego sądu), miało taki charakter, by uzasadniało przeprowadzenie na nowo przewodu sądowego w całości. Zgodnie bowiem z utrwalonym w judykaturze poglądem (zob. uchwała Sądu Najwyższego z dnia 22 maja 2019 r., I KZP 3/19) uchybienia natury „dowodowej” uzasadniają potrzebę ponownego przeprowadzenia przewodu sądowego w całości zasadniczo tylko wtedy, gdy:

- w postępowaniu przed sądem pierwszej instancji wszystkie dowody zostały nieprawidłowo przeprowadzone,
- sąd pierwszej instancji nie przeprowadził żadnego dowodu,
- nieprawidłowe przeprowadzenie większości dowodów przez sąd pierwszej instancji wywołało niemożność poddania ocenie tych prawidłowo przeprowadzonych i w konsekwencji spowodowało, że postępowanie dowodowe zrealizowane przez *sąd meriti* okazało się całkowicie nieprzydatne dla wydania rozstrzygnięcia o przedmiocie procesu.

Organ odwoławczy nie wskazał, by wystąpiła którakolwiek ze wskazanych wyżej przesłanek. Zauważył natomiast, że w „rozpatrywanym przypadku zaistniały – poza potrzebą przeprowadzenia na nowo oceny zebranych w sprawie dowodów – także okoliczności wskazane w art. 454 § 1 akapit pierwszy” (s. 8 uzasadnienia wyroku tego sądu). Tego rodzaju argumentacja musiała zostać jednak uznana za oczywiście chybioną. Po pierwsze, potrzeba ponownej oceny dowodów nie mieści się w kręgu podstaw wydania przez sąd odwoławczy wyroku kasatoryjnego (zob. uchwała Sądu Najwyższego z dnia 22 maja 2019 r., I KZP 3/19 i powołane tam poglądy doktryny). Na podstawie z art. 454 § 1 k.p.k., w sytuacji stwierdzenia błędów w postępowaniu dowodowym, organ *ad quem* może zaś powołać się dopiero wtedy, gdy po usunięciu tych uchybień uzna, że zachodzą przesłanki do wydania wyroku skazującego, czemu stoi na przeszkodzie zakaz określony w art. 454 § 1 k.p.k. Sama tylko możliwość wydania takiego wyroku w ponownym postępowaniu przed sądem pierwszej instancji jest niewystarczająca dla przyjęcia wystąpienia reguły *ne peius* określonej w art. 454 § 1 k.p.k. (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 31 maja 2022 r., IV KS 11/22).

Kierując się powyższą argumentacją, Sąd Najwyższy uznał skargę za zasadną. W związku zaś z tym, że okoliczności, które wyznaczyły kasatoryjne rozstrzygnięcie sądu odwoławczego w zakresie dotyczącym P. M., w zasadniczej mierze stały również u podstaw uchylenia wyroku sądu pierwszej instancji co do pozostałych oskarżonych, tj. K. W. i S. W., Sąd Najwyższy na podstawie art. 435 k.p.k. w zw. 539f k.p.k., uchylił rozstrzygnięcie zawarte zarówno w tiret drugie, jak i tiret pierwsze punktu I wyroku Sądu Apelacyjnego.

Przy ponownym badaniu sprawy organ *ad quem*, kierując się wskazaniem Sądu Najwyższego, dokona pełnej i rzetelnej kontroli zarzutów podniesionych w apelacji oskarżyciela, przeprowadzając – w razie zaktualizowania się takiej konieczności – uzupełniające postępowanie dowodowe. Następnie wyda orzeczenie, które – jeśli zaktualizuje się taka potrzeba – uzasadni w sposób spełniający wszelkie wymogi proceduralne.

Mając powyższe na uwadze, orzeczono jak w części dyspozytywnej wyroku.

